
INNEHÅLL

Förord.....	8
Förkortningar.....	9

Del 1 INTRODUKTION

1	Introduktion	12
1.1	Learning the hard way	12
1.2	Likställda arbeten – ett problemområde.....	13
2	Entreprenadens särart.....	16
2.1	Inledning	16
2.2	Avsaknad av lagstiftning.....	16
2.3	Entreprenadvtalet.....	17
2.4	Uppkomst och reglering av ÄTA-arbeten.....	19

Del 2 LIKSTÄLLDA ARBETEN

3	Likställda arbeten	24
3.1	Likställt arbete – en skyddsregel för entreprenörer	24
3.2	Likställda arbeten enligt AB 04 och ABT 06.....	25

4	Primära villkoren för ersättning.....	28
4.1	Inledning	28
4.2	Ansvar för uppgifter.....	28
4.3	Förutsättningar	34
4.4	Fackmässig bedömning.....	37
5	Sekundära villkor för ersättning.....	41
5.1	Inledning	41
5.2	Formkrav och underrättelseplikt enligt AB/ABT.....	41
6	Konsumententreprenader	54
6.1	Inledning	54
6.2	Konsumenträttsliga bestämmelser om ändringar och tillkommande arbeten	56
6.3	Uttalade bestämmelser om likställda arbeten.....	60
6.4	Primära villkor för ersättning.....	62
6.5	Sekundära villkor för ersättning.....	66
6.6	Konsumenträttsligt avgörande i Hovrätten	68

DEL 3 FRÅGESTÄLLNINGAR

7	Varför ser formkraven olika ut mellan ÄTA och likställda arbeten?	76
7.1	Bakgrund.....	76
7.2	Skillnaden mellan ÄTA och likställda arbeten.....	76
8	Kan ett likställt arbete vara avgående?.....	80
8.1	Föreligger ett dolt A i 2:4?	80
9	Kan entreprenören förhandla likställda arbeten genom avbrott i arbetet eller hävning?	84
9.1	Inledning	84
9.2	Att tillfälligt avbryta arbetet.....	85

9.3	Att häva entreprenaden	87
9.4	Hävning på grunder utanför AB/ABT:s ramverk	91

DEL 4 HISTORISK JÄMFÖRELSE

10	Rättsgenetisk utveckling	96
10.1	Inledning	96
10.2	Äldre rättsfall	97
10.3	Jämförelsetabell över likställda arbeten och dess rättsgenetiska utveckling	99

DEL 5 TOLKNING I DOMSTOL

11	Varför tvistas det om likställda arbeten och hur gick det?	104
11.1	Inledning	104
11.2	Varför inleds tvist?	104
11.3	Hur gick det i domstolen?	105
11.4	Sammanfattning	120
	Källförteckning	122

DEL 1

INTRODUKTION

1 INTRODUKTION

1.1 Learning the hard way

I mitten av nittioalet skulle jag och min kompanjon utföra ett grundisoleringsarbete åt en villaägare i Danderyd. Det var ett av våra första uppdrag som entreprenörer i mark- och trädgårdsbranschen. Vi var unga och avsaknaden av ekonomiska resurser komparerade vi med entusiasm och ett starkt driv. Vår juridiska kunskap var i stort sett lika med noll.

En liten grävmaskin inhyrdes för uppdraget. När jag satte skopan i marken märkte jag att schakten runt husets källare var uppfyllt med sprängsten.

Efter att ha schaktat hela förmiddagen konstaterade vi att uppgrävningen skulle ta närmare två veckor i anspråk i stället för de tre dagar vi kalkylerat med i vår fasta kontraktssumma.

Ett möte hölls med kunden. Vi påtalade att det var orimligt att vi skulle bekosta merkostnaden, när det trots allt gällde en förbättring och värdeökning på deras egendom. Kunden tittade i vårt anbud och i beställningen och konstaterade att det inte fanns något i handlingarna som gav uttryck för ytterligare kostnader för dem som beställare.

Vi genomförde schaktarbetet, monterade dränering och fuktisolering på källarväggarna och upptäckte vid tiden för igenfyllning att det inte skulle gå att återfylla med sprängsten mot de ömtåliga skivorna vi monterat på utsidan av källarväggarna.

Sprängstenen fick vi låta ett åkeri köra på tipp, samtidigt som vi fick köpa nya jordmassor till igenfyllningen.

Kostnaderna för maskinhyra, material och transporter blev högre än kontraktssumman. Dessutom arbetade vi två veckor utan ersättning.

Utän att vi visste det då hade vi råkat ut för vårt första likställda arbete.

1.2 Likställda arbeten – ett problemområde

När jag nu är verksam jurist får jag ibland frågor av den här sorten på mitt bord. Oftast har det avtalats att något av standardavtalen ska gälla mellan parterna. Vissa gånger har entreprenören formulerat ett skriftligt anbud utan att hänvisa till något standardavtal eller erhållit några handlingar av beställaren. Ibland är avtalen helt muntliga. Hur avtalen än har ingåtts så har entreprenören under vissa förutsättningar rätt att få extra betalt om material- eller arbetsinsatsen blir högre än beräknat.

I frågor av typen likställda arbeten uppstår en helt naturlig konflikt då beställaren ofta helst inte vill betala för detta. Till skillnad från de arbeten beställaren själv beställt för att slutprodukten ska bli exakt som beställaren vill, så upplevs likställda arbeten endast som en kostnad för beställaren som inte leder till någon synbar förbättring. För en beställare är det av naturliga orsaker roligare att betala extra för att till exempel få exakt det kakel man vill ha i badrummet, än att lägga tiotusentals kronor extra på en trossbotten i badrummet som visade sig ha rötskador.

1.2.1 Utgångspunkten är ÄTA i AB/ABT

För att hitta svaret på frågan om hur en entreprenör kan få ersättning av beställaren när verkligheten avviker måste blicken riktas åt bestämmelsen just innan bestämmelsen om likställda arbeten, bestämmelsen om ÄTA. Det kan verka aningen märkligt men det har sin logiska och praktiska förklaring.

Ett ÄTA-arbete uppstår när beställaren under entreprenadtidens gång föreskriver något som inte är angivet i kontraktshandlingarna.

Entreprenören är vid sådana tillfällen både berättigad och skyldig att utföra dessa ÄTA-arbeten mot ersättning. Ersättningen för dessa ÄTA-arbeten bestäms enligt förutbestämda regler.

För att tillvarata entreprenörens rätt till ersättning för beställarens bristfälliga uppgifter, att förutsättningarna ändrats eller något annat som inte kunde förutsättas har bestämmelsen om likställda arbeten skapats.

Genom att likställa entreprenörens rätt till ersättning under ovanstående betingelser med ÄTA-arbeten har parterna redan kommit överens om ramarna för det likställda arbetet, inte minst betalningen.

I entreprenader där beställaren är privatperson förekommer inte ÄTA som begrepp. Skillnaden i ordval till trots i konsumentdelen av boken kommer framgå att det finns en lösning för likställda arbeten även i den typen av entreprenader.

1.2.2 Kärt barn har många namn

Det är inte alla byggare, konsulter och jurister med flera som använder formuleringen »likställt arbete« när det gäller den här speciella frågan. Bestämmelsen har minst fyra i doktrin gångbara benämningar. Likställd ÄTA, likställda arbeten och föranledd ÄTA eller föranledda arbeten är alla gångbara benämningar på samma företeelse.

I den här boken används benämningen likställda arbeten.

1.2.3 Läsanvisning

Boken omfattar i den kommersiella delen både AB 04 och ABT 06 och deras reglering kring likställda arbeten. Många gånger är utformningen av bestämmelserna relativt likartade och vid genomläsning kan texten upplevas upprepande då läsaren oftast letar information om antingen AB 04 eller ABT 06.

För att underlätta läsningen i den mån materialet tillåter är text som omfattar ABT 06 markerad med ett lodrät grönt streck vid kanten. Av samma anledning är konsumentdelen grönmarkerad i de delar som handlar om Hantverkarformuläret.

AB 04 och ABT 06 har kapitelindelning. När det till exempel hänvisas till AB 04 5:13 så menas 5 kap. 13 § i AB 04.

Instrumenten för konsumententreprenader har ingen kapitelindelning alls. I konsumenttjänstlagen används som brukligt paragrafer. I ABS och Hantverkarformuläret användes endast ett siffersystem för bestämmelserna i fråga.